

32003L0088

L 299/9

ÚRADNÝ VESTNÍK EURÓPSKEJ ÚNIE

18.11.2003

**SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2003/88/ES
zo 4. novembra 2003
o niektorých aspektoch organizácie pracovného času**

EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva, najmä na jej článok 137 ods. 2,

so zreteľom na návrh Komisie,

so zreteľom na stanovisko Európskeho Hospodárskeho a sociálneho výboru ⁽¹⁾,

po konzultácii s Výborom regiónov,

konajúc v súlade s postupom uvedeným v článku 251 zmluvy ⁽²⁾,

kedže:

- (1) smernica Rady 93/104/ES z 23. novembra 1993 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času ⁽³⁾, ktorá ustanovuje minimálne požiadavky bezpečnosti a ochrany zdravia pre organizáciu pracovného času pokiaľ ide o doby denného odpočinku, prestávok v práci, týždenného odpočinku, maximálneho týždenného pracovného času, ročnej dovolenky a o aspekty nočnej práce, práce na zmeny a rozvrhnutie práce, sa výrazne zmenila a doplnila. Aby sa veci vyjasnili, mali by sa kodifikovať príslušné ustanovenia;
- (2) článok 137 zmluvy stanovuje, že spoločenstvo má podporovať a dopĺňať aktivity členských štátov s cieľom zlepšiť pracovné prostredie na ochranu zdravia a bezpečnosti pracovníkov. Smernice prijaté na základe tohto článku nemajú žiadnym spôsobom ukladať administratívne, finančné a právne obmedzenia, ktoré by bránili vzniku a rozvoju malých a stredných podnikov;
- (3) ustanovenia smernice Rady 89/391/EHS z 12. júna 1989 o zavedení opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci ⁽⁴⁾ sa stále plne uplatňujú v oblastiach zahrnutých v tejto smernici bez toho, aby boli dotknuté jej prísnejšie a/alebo osobitné ustanovenia;
- (4) zlepšenie bezpečnosti, hygieny a ochrany zdravia pracovníkov pri práci je cieľom, ktorý by sa nemal podriaďovať čisto ekonomickým úvahám;

- (5) všetci pracovníci by mali mať primeranú dobu odpočinku. Pojem „odpočinok“ sa musí vyjadriť v jednotkách času, t. j. v dňoch, hodinách, resp. ich časti. Pracovníkom spoločenstva sa musí poskytnúť minimálny denný, týždenný a ročný čas odpočinku a primerané prestávky v práci. V tejto súvislosti je potrebné tiež zaviesť maximálnu hranicu týždenného pracovného času;
- (6) treba prihliadať na zásady Medzinárodnej organizácie práce s ohľadom na organizáciu pracovného času, vrátane zásad súvisiacich s nočnou prácou;
- (7) výskum ukázal, že ľudský organizmus je v noci citlivejší na rušivé vplyvy prostredia a tiež na niektoré zatažujúce formy organizácie práce, a že dlhé doby nočnej práce môžu poškodiť zdravie pracovníkov a ohroziť bezpečnosť na pracovisku;
- (8) treba obmedziť trvanie nočnej práce vrátane nadčasov a ustanoviť, aby zamestnávateľia, ktorí pravidelne využívajú pracovníkov na nočnú prácu, dali tieto informácie do pozornosti príslušným orgánom v prípade, že o ne požiadajú;
- (9) je dôležité, aby pracovníci zaradení na nočnú prácu mali pred svojím zaradením nárok na bezplatnú lekársku prehliadku a potom v pravidelných intervaloch a aby vždy, ak je to možné, mohli byť preradení na vhodnú dennú prácu;
- (10) situácia pracovníkov, ktorí pracujú v noci a na zmeny, vyžaduje, aby sa úroveň bezpečnosti a ochrany zdravia prispôbila povahe ich práce a aby organizácia a fungovanie služieb a ochrany a prevencie a zdroje boli účinné;
- (11) určité pracovné podmienky môžu mať škodlivé účinky na bezpečnosť a ochranu zdravia pracovníkov. Organizácia práce podľa určitého rozvrhnutia musí brať do úvahy všeobecnú zásadu prispôsobenia práce pracovníkovi;
- (12) Európska dohoda sa s ohľadom na pracovný čas námorníkov vykonáva prostredníctvom smernice Rady 1999/63/ES z 21. júna 1999, ktorá sa týka Dohody o organizácii pracovného času námorníkov, uzavretej Združením majiteľov lodí Európskeho spoločenstva (ECSA) a Odborovou federáciou pracovníkov dopravy v Európskej únii (FS-T) ⁽⁵⁾ podľa článku 139 ods. 2 zmluvy. Preto by sa ustanovenia tejto smernice nemali uplatňovať na námorníkov;

⁽¹⁾ Ú. v. ES C 61, 14.3.2003, s. 123.

⁽²⁾ Stanovisko Európskeho parlamentu zo 17. decembra 2002 (zatiaľ neuverejnené v úradnom vestníku) a rozhodnutie Rady z 22. septembra 2003.

⁽³⁾ Ú. v. ES L 307, 13.12.1993, s. 18. Smernica v znení smernice 2000/34/ES Európskeho parlamentu a Rady (Ú. v. ES L 195, 1.8.2000, s. 41).

⁽⁴⁾ Ú. v. ES L 183, 29.6.1989, s. 1.

⁽⁵⁾ Ú. v. ES L 167, 2.7.1999, s. 33.

- (13) v prípade tých „rybárov – podielnikov“, ktorí sú zamestnancami, je na členských štátoch, aby podľa tejto smernice ustanovili podmienky pre nárok na ročnú dovolenku a na jej udeľovanie vrátane opatrení na vyplácanie;
- (14) určité normy ustanovené v ostatných nástrojoch spoločenstva, ktoré súvisia napríklad s dobou odpočinku, pracovným časom, ročnou dovolenkou a nočnou prácou pre určité kategórie pracovníkov, by mali mať prednosť pred ustanoveniami tejto smernice;
- (15) vzhľadom na otázku, ktorá pravdepodobne vznikne v podniku pri organizovaní pracovného času sa zdá, že je žiaduce zabezpečiť pružnosť pri uplatňovaní určitých ustanovení tejto smernice a súčasne zabezpečiť dodržiavanie zásad ochrany zdravia a bezpečnosti pracovníkov;
- (16) treba ustanoviť, že členské štáty alebo sociálni partneri môžu uplatniť odchýlky z určitých ustanovení. Ako všeobecné pravidlo v prípade odchýlky, musia príslušní pracovníci dostať rovnocennú náhradnú dobu odpočinku;
- (17) táto smernica by nemala mať vplyv na povinnosti členských štátov, ktoré sa týkajú termínov pre transponovanie smerníc uvedených v prílohe I, časť B,

PRIJALI TÚTO SMERNICU:

KAPITOLA 1

ROZSAH PÔSOBNOSTI A DEFINÍCIE

Článok 1

Účel a rozsah pôsobnosti

1. Táto smernica ustanovuje minimálne požiadavky na bezpečnosť a ochranu zdravia pre organizáciu pracovného času.
2. Táto smernica sa vzťahuje na:
 - a) minimálne doby denného odpočinku, týždenného odpočinku a ročnej dovolenky, prestávky v práci a na maximálny týždenný pracovný čas a
 - b) určité aspekty nočnej práce, práce na zmeny a rozvrhnutie práce.
3. Táto smernica sa vzťahuje na všetky odvetvia činností, verejné a súkromné, v zmysle článku 2 smernice 89/391/EHS bez toho, aby boli dotknuté články 14, 17, 18 a 19 tejto smernice.

Táto smernica sa nevzťahuje na námorníkov definovaných v smernici 1999/63/ES bez toho, aby bol dotknutý článok 2 ods. 8 tejto smernice.

4. Ustanovenia smernice 89/391/EHS sa úplne uplatňujú na záležitosti uvedené v odseku 2, bez toho, aby boli dotknuté prísnejšie a/alebo osobitné ustanovenia tejto smernice.

Článok 2

Definície

Na účely tejto smernice platia tieto definície:

1. „pracovný čas“ je akýkoľvek čas, počas ktorého pracovník pracuje podľa pokynov zamestnávateľa a vykonáva svoju činnosť alebo povinnosti v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou;
2. „čas odpočinku“ je akýkoľvek čas, ktorý nie je pracovným časom;
3. „nočný čas“ je akýkoľvek čas, ale nie kratší ako sedem hodín, definovaný vnútroštátnymi právnymi predpismi, ktorý v každom prípade musí zahŕňať dobu medzi polnocou a 5. hodinou rannou;
4. „pracovník v noci“ je:
 - a) na jednej strane akýkoľvek pracovník, ktorý v priebehu nočného času pracuje najmenej tri hodiny svojho normálneho pracovného času a
 - b) na druhej strane akýkoľvek pracovník, ktorý pravdepodobne odpracuje v nočnom čase podiel zo svojho ročného pracovného času podľa definície, ktorú si príslušný členský štát zvolí:
 - i) svojimi vnútroštátnymi právnymi predpismi po konzultácii so sociálnymi partnermi alebo
 - ii) kolektívnymi zmluvami alebo dohodami uzavretými medzi sociálnymi partnermi na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni;
5. „práca na zmeny“ je akákoľvek metóda organizácie pracovného času na zmeny, pri ktorej pracovníci jedného druhého striedajú na rovnakých pracoviskách podľa určitého rozvrhnutia, vrátane rotujúceho rozvrhnutia, pričom pracovný čas môže byť nepretržitý, alebo prerušovaný a pre pracovníkov má dôsledok, že v priebehu určitej doby dní alebo týždňov pracujú v rôznom čase;
6. „pracovník na zmeny“ je akýkoľvek pracovník, ktorého pracovný režim je súčasťou práce na zmeny;
7. „mobilný pracovník“ je akýkoľvek pracovník zamestnaný v podniku ako člen cestujúceho alebo lietajúceho personálu, ktorý poskytuje prepravné služby pre cestujúcich alebo tovar po ceste, letecky alebo po vnútrozemských vodných cestách;
8. „práca na otvorenom mori“ je práca vykonávaná najmä v zariadeniach na otvorenom mori alebo z takýchto zariadení (vrátane vrtných súprav) priamo alebo nepriamo súvisiacich s prieskumom, ťažbou alebo využívaním nerastných zdrojov vrátane uhľovodíkov a potápanie sa v súvislosti s týmito činnosťami vykonávanými či už vykonávaných zo zariadení na otvorenom mori alebo z plavidiel;

9. „primeraný odpočinok“ znamená, že pracovníci majú pravidelný čas odpočinku, trvanie ktorého je vyjadrené v jednotkách času a ktorý je dostatočne dlhý a nepretržitý, aby sa zabezpečilo, že v dôsledku vyčerpania alebo iného nepravidelného rozvrhnutia práce nespôsobia úraz ani sebe ani spolupracovníkom alebo iným osobám a že si ani krátkodobu ani dlhodobo nepoškodia zdravie.

KAPITOLA 2

MINIMÁLNE DOBY ODPOČINKU – INÉ ASPEKTY ORGANIZÁCIE PRACOVNÉHO ČASU

Článok 3

Denný odpočinok

Členské štáty prijímajú opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby každý pracovník mal nárok na minimálny denný odpočinok trvajúci 11 po sebe nasledujúcich hodín v priebehu 24 hodín.

Článok 4

Prestávky v práci

Členské štáty prijímajú opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby v prípadoch, kde je pracovný deň dlhší ako šesť hodín, mal každý pracovník nárok na prestávku na odpočinok, ktorej podrobnosti vrátane dĺžky a podmienok na ich priznanie budú stanovené kolektívnymi zmluvami alebo dohodami uzatvorenými medzi sociálnymi partnermi alebo, ak takéto dohody nie sú, vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Článok 5

Týždenný čas odpočinku

Členské štáty prijímajú opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby za každé obdobie siedmich dní mal pracovník nárok na minimálny neprerušovaný odpočinok v trvaní aspoň 24 hodín plus jedenásthodinový denný odpočinok uvedený v článku 3.

V prípade, že je to zdôvodnené objektívnymi, technickými alebo organizačnými podmienkami, môže sa uplatňovať minimálny čas odpočinku 24 hodín.

Článok 6

Maximálny týždenný pracovný čas

Členské štáty prijímajú opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, že v súlade s potrebou chrániť bezpečnosť a zdravie pracovníkov:

- týždenný pracovný čas bude obmedzený zákonmi, inými právnymi predpismi alebo správami opatreniami alebo kolektívnymi zmluvami alebo dohodami medzi sociálnymi partnermi;
- priemerný pracovný čas pre každé obdobie siedmich dní vrátane nadčasov neprekročí 48 hodín.

Článok 7

Ročná dovolenka

1. Členské štáty prijímajú nevyhnutné opatrenia zabezpečujúce, že každý pracovník bude mať nárok na platenú ročnú dovolenku v trvaní najmenej štyroch týždňov v súlade s podmienkami pre vznik nároku a pre poskytnutie takej dovolenky, ustanovenými vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou.

2. Namiesto minimálnej doby ročnej platenej dovolenky nemôže byť vyplatená peňažná náhrada, s výnimkou prípadov skončenia pracovného pomeru.

KAPITOLA 3

NOČNÁ PRÁCA – PRÁCA NA ZMENY – ROZVRHNU Tie PRÁCE

Článok 8

Dĺžka nočnej práce

Členské štáty prijímajú nevyhnutné opatrenia zabezpečujúce, že:

- normálny pracovný čas pre pracovníkov v noci nepresiahne v priemere osem hodín v každom období 24 hodín;
- pracovníci v noci, ktorých práca je spojená s osobitnými rizikami alebo ťažkou fyzickou alebo duševnou námahou, nepracujú viac ako osem hodín v ktorejkoľvek dobe 24 hodín, počas ktorej vykonávajú nočnú prácu.

Na účely bodu b), práca spojená s osobitnými rizikami alebo ťažkou fyzickou alebo duševnou námahou je definovaná vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou alebo kolektívnymi zmluvami alebo dohodami uzatvorenými medzi sociálnymi partnermi, pričom sa vezmú do úvahy osobitné účinky a riziká nočnej práce.

Článok 9

Lekárska prehliadka a preradenie pracovníkov v noci na prácu cez deň

1. Členské štáty prijímajú nevyhnutné opatrenia zabezpečujúce, že:

- pracovníci v noci majú nárok na bezplatnú lekársku prehliadku pred zaradením na nočnú prácu a potom v pravidelných intervaloch;
- pracovníci v noci trpiaci zdravotnými problémami, u ktorých je uznaná spojitosť s ich prácou v noci, sú vždy, kedykoľvek je to možné, preradení na prácu cez deň, ktorá je pre nich vhodná.

2. Bezplatná lekárska prehliadka uvedená v odseku 1 písm. a) musí spĺňať podmienky lekárskej mlčanlivosti.

3. Bezplatná lekárska prehliadka uvedená v odseku 1 písm. a) sa môže vykonať v rámci vnútroštátneho zdravotného systému.

Článok 10

Záruky pre prácu v noci

Členské štáty môžu podmieniť prácu niektorých kategórií pracovníkov v noci určitými zárukami za podmienok ustanovených vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou, v prípade pracovníkov, u ktorých vzniká riziko ohrozenia ich bezpečnosti alebo zdravia spojené s prácou v nočnom čase.

Článok 11

Oznámenie pravidelného používania pracovníkov v noci

Členské štáty prijímajú opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, že zamestnávateľ, ktorý pravidelne používa pracovníkov v noci, oznámi túto informáciu príslušným orgánom, pokiaľ si ju tieto vyžadujú.

Článok 12

Bezpečnosť a ochrana zdravia

Členské štáty prijímajú nevyhnutné opatrenia zabezpečujúce, že:

- pracovníkom v noci a pracovníkom na zmeny je poskytnutá ochrana bezpečnosti a zdravia pri práci primeranej povaha ich práce;
- primerané ochranné a preventívne služby alebo zariadenia s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pracovníkov v noci a pracovníkov na zmeny sú rovnocenné tým, ktoré sa vzťahujú na iných pracovníkov a sú k dispozícii v ktoromkoľvek čase.

Článok 13

Rozvrhnutie práce

Členské štáty prijímajú opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, že zamestnávateľ, ktorý hodlá organizovať prácu podľa určitého rozvrhu, vezme do úvahy všeobecnú zásadu, že práca sa má prispôbiť pracovníkovi s cieľom obmedziť najmä monotónnu prácu a prácu s vopred určeným pracovným tempom, v závislosti od typu pracovnej činnosti a od požiadaviek bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, najmä pokiaľ ide o prestávky v práci v priebehu pracovného času.

KAPITOLA 4

RÔZNE USTANOVENIA

Článok 14

Osobitnejšie ustanovenia spoločenstva

Táto smernica sa neuplatní vtedy, ak iné právne nástroje spoločenstva obsahujú osobitnejšie požiadavky týkajúce sa organizácie pracovného času pre určité povolania alebo pracovné činnosti.

Článok 15

Priaznivejšie ustanovenia

Táto smernica nemá vplyv na právo členských štátov uplatňovať alebo prijímať zákony, iné právne predpisy alebo správne opatrenia, ktoré sú priaznivejšie pre ochranu bezpečnosti a zdravia pracovníkov alebo ktoré umožňujú alebo dovoľujú uplatňovanie kolektívnych zmlúv alebo dohôd uzavretých medzi sociálnymi partnermi, ktoré sú priaznivejšie pre ochranu bezpečnosti a zdravia pracovníkov.

Článok 16

Referenčné obdobia

Členské štáty môžu ustanoviť:

- pre uplatňovanie článku 5 (týždenný čas odpočinku) referenčné obdobie nepresahujúce 14 dní;
- pre uplatňovanie článku 6 (maximálny týždenný pracovný čas) referenčné obdobie nepresahujúce štyri mesiace.

Doby platenej ročnej dovolenky priznané v súlade s článkom 7 a doby pracovnej neschopnosti sa nezahŕňajú alebo sú pri výpočte priemeru neutrálne;

- pre uplatňovanie článku 8 (dĺžka nočnej práce) referenčné obdobie definované po konzultácii so sociálnymi partnermi alebo definované kolektívnymi zmluvami alebo dohodami uzavretými medzi sociálnymi partnermi na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni.

Ak minimálny 24-hodinový čas týždenného odpočinku, vyžadovaný podľa článku 5, spadá do tohto referenčného obdobia, nie je zahrnutý do výpočtu priemeru.

KAPITOLA 5

ODCHÝLKY A VÝNIMKY

Článok 17

Odchýlky

1. Pri zachovaní náležitého zreteľa na všeobecné zásady ochrany bezpečnosti a zdravia pracovníkov sa členské štáty môžu odchýliť od uplatňovania článkov 3 až 6, 8 a 16, keď vzhľadom na osobitnú povahu príslušných činností sa trvanie pracovného času nemerá a/alebo nie je vopred určené alebo si ho môžu určiť sami pracovníci a najmä v prípade:

- vrcholových riadiacich pracovníkov alebo iných osôb s právomocou nezávislého rozhodovania;
- rodinných pracovníkov alebo
- pracovníkov slúžiacich náboženské obrady v kostoloch a náboženských spoločenstvách.

2. Odchýlky uvedené v odsekoch 3, 4 a 5 sa môžu prijať prostredníctvom zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych opatrení alebo prostredníctvom kolektívnych zmlúv alebo dohôd medzi sociálnymi partnermi za predpokladu, že príslušným pracovníkom sa poskytne rovnocenný náhradný čas odpočinku alebo že vo výnimočných prípadoch, keď nie je z objektívnych dôvodov možné poskytnúť rovnocenný náhradný čas odpočinku, sa dotknutým pracovníkom poskytne primeraná ochrana.

3. V súlade s odsekom 2 tohto článku sa môžu vykonať odchýlky článkov 3, 4, 5, 8 a 16:

- a) v prípade činností, keď pracovisko pracovníka a jeho bydlisko sú od seba vzdialené, vrátane práce na otvorenom mori, alebo keď sú rôzne pracoviská pracovníka od seba vzdialené;
- b) v prípade bezpečnostných a dozorných činností, ktoré si vyžadujú trvalú prítomnosť s cieľom ochrany majetku a osôb, najmä v prípade strážnikov a dozorcov alebo bezpečnostných firiem;
- v prípade činností spojených s potrebou nepretržitej služby alebo výroby, najmä:
 - i) služby súvisiace s prijatím, liečením a/alebo starostlivosťou v nemocniciach alebo podobných zariadeniach, vrátane činností lekárov v odbornej príprave, rezidenčné inštitúcie a väznice;
 - ii) pracovníci v prístavoch alebo na letiskách;
 - iii) služby tlače, rádia, televízie, filmovej tvorby, pôšt a telekomunikácií, sanitky, protipožiarne služby a služby civilnej ochrany;
 - iv) výroba, rozvod a distribúcia plynu, vody a elektriny, odvoz domového odpadu a spaľovne;
 - v) odvetvia, v ktorých sa práca nesmie z technických dôvodov prerušiť;
 - vi) výskum a rozvoj;
 - vii) poľnohospodárstvo;
 - viii) pracovníci prepravy cestujúcich v pravidelnej mestskej doprave;
- d) ak sa môže predpokladať vyššie pracovné nasadenie, najmä v:
 - i) poľnohospodárstve;
 - ii) cestovnom ruchu;
 - iii) poštových službách;
- e) v prípade osôb pracujúcich v železničnej doprave:
 - i) ktorých činnosti sú prerušované;
 - ii) ktorí trávajú svoj pracovný čas v spacích vlakoch alebo
 - iii) ktorých činnosti sú viazané na prepravné poriadky a spojené so zabezpečením nepretržitej a pravidelnej dopravy;

f) za okolností uvedených v článku 5 ods. 4 smernice 89/391/EHS;

g) v prípadoch nehody alebo bezprostredného rizika nehody.

4. V súlade s odsekom 2 tohto článku sa možno odchýliť od článkov 3 a 5:

- a) v prípade práce na zmeny vždy, keď pracovník strieda zmenu a nemôže si vziať denný a/alebo týždenný čas odpočinku medzi skončením jednej zmeny a začiatkom ďalšej zmeny;
- b) v prípade činností zahrňujúcich čas práce rozloženej v priebehu dňa, najmä pokiaľ ide o upratovací personál.

5. V súlade s odsekom 2 tohto článku sa možno odchýliť od článku 6 a článku 16 písm. b) v prípade lekárov v odbornej príprave v súlade s ustanoveniami ustanovenými v druhom až sedemnástom pododseku tohto odseku.

So zreteľom na článok 6 odchýlky uvedené v prvom pododseku sú povolené počas prechodného obdobia piatich rokov od 1. augusta 2004.

Členské štáty môžu mať navyše ešte ďalšie dva roky, ak je to potrebné, aby zohľadnili ťažkosti pri dodržiavaní ustanovení o pracovnom čase pokiaľ ide o ich zodpovednosť za organizovanie a poskytovanie zdravotných služieb a lekárskej starostlivosti. Aspoň šesť mesiacov pred ukončením prechodného obdobia príslušný členský štát informuje Komisiu s uvedením dôvodov tak, aby Komisia po náležitých konzultáciách mohla zaujať stanovisko do troch mesiacov po získaní týchto informácií. Ak členský štát nepostupuje podľa stanoviska Komisie, odôvodní svoje rozhodnutie. Oznámenie a odôvodnenie členského štátu a stanovisko Komisie sa uverejní v *Úradnom vestníku Európskej únie* a zašle sa Európskemu parlamentu.

Členské štáty môžu mať navyše dodatočné obdobie, najviac však jeden rok, ak je to potrebné, aby zohľadnili osobitné ťažkosti pri plnení svojich povinností uvedených v treťom pododseku. Dodržia postup stanovený v tomto pododseku.

Členské štáty zabezpečia, aby počet pracovných hodín za týždeň v žiadnom prípade nepresiahol v priemere 58 počas prvých troch rokov prechodného obdobia, v priemere 56 počas nasledujúcich dvoch rokov a v priemere 52 počas akéhokoľvek zostávajúceho obdobia.

Zamestnávateľ včas konzultuje so zástupcami zamestnancov v s cieľom dosiahnutia dohody, kde je to možné, o opatreniach vzťahujúcich sa na prechodné obdobie. V rámci limitov ustanovených v piatom pododseku, môže takáto dohoda zahŕňať:

- a) priemerný počet hodín pracovného času za týždeň počas prechodného obdobia a
- b) opatrenia, ktoré sa majú prijať na zníženie počtu hodín pracovného času za týždeň na priemer 48 do konca prechodného obdobia.

Pokiaľ ide o článok 16 písm. b) odchýlky uvedené v prvom pododseku sa povolia za predpokladu, že referenčné obdobie nepresiahne 12 mesiacov počas prvej časti prechodného obdobia ustanoveného v piatom pododseku a šesť mesiacov po ňom.

Článok 18

Odchýlky podľa kolektívnych dohôd

Odchýlky z článkov 3, 4, 5, 8 a 16 sa môžu urobiť prostredníctvom kolektívnych zmlúv alebo dohôd uzavretých medzi sociálnymi partnermi na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni alebo v súlade s pravidlami ustanovenými v týchto zmluvách, prostredníctvom kolektívnych zmlúv alebo dohôd uzavretých medzi sociálnymi partnermi na nižšej úrovni.

Členské štáty, v ktorých nie je žiadny zákonný systém zabezpečujúci uzatváranie kolektívnych zmlúv alebo dohôd medzi sociálnymi partnermi na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni, pokiaľ ide o otázky, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, alebo členské štáty, v ktorých existuje osobitný právny rámec na tento účel a v rámci obmedzení ustanovených týmto systémom, môžu v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou povoliť odchýlky z článkov 3, 4, 5, 8 a 16 formou kolektívnych zmlúv alebo dohôd uzavretých medzi sociálnymi partnermi na príslušnej kolektívnej úrovni.

Odchýlky uvedené v prvom a druhom pododseku sa povolia za podmienky, že príslušným pracovníkom sa poskytne rovnocenný náhradný čas odpočinku alebo, vo výnimočných prípadoch, kde z objektívnych dôvodov nie je možné poskytnúť taký čas odpočinku, sa príslušným pracovníkom poskytne primeraná ochrana.

Členské štáty môžu ustanoviť pravidlá:

- a) na uplatňovanie tohto článku sociálnymi partnermi a
- b) na rozšírenie ustanovení kolektívnych zmlúv alebo dohôd uzavretých v súlade s týmto odsekom na iných pracovníkov v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou.

Článok 19

Obmedzenia odchýlok referenčného obdobia

Možnosť odchýlky z od článku 16 písm. b) uvedenej v článku 17 ods. 3 a v článku 18 nemôže viesť k ustanoveniu referenčného obdobia dlhšieho ako šesť mesiacov.

Členské štáty majú však možnosť, za predpokladu, že existuje súlad so všeobecnými zásadami súvisiacimi s ochranou bezpečnosti a zdravia pracovníkov, dovoliť z objektívnych alebo technických dôvodov alebo dôvodov týkajúcich sa organizácie práce, aby sa kolektívnymi zmluvami alebo dohodami uzavretými medzi sociálnymi partnermi ustanovili iné referenčné obdobia, ktoré v žiadnom prípade nepresiahnu 12 mesiacov.

Do 23. novembra 2003 Rada na základe návrhu Komisie spolu s priloženou hodnotiacou správou opätovne preskúma ustanovenia tohto článku a rozhodne o ďalšom kroku.

Článok 20

Mobilní pracovníci a práca na otvorenom mori

1. Články 3, 4, 5 a 8 sa nevzťahujú na mobilných pracovníkov.

Členské štáty však prijímajú nevyhnutné opatrenia, aby sa zabezpečilo, že takíto mobilní pracovníci majú nárok na primeraný odpočinok okrem okolností uvedených v článku 17 ods. 3 písm. f) a g).

2. S výhradou na súlad so všeobecnými zásadami súvisiacimi s ochranou bezpečnosti a zdravia pracovníkov a za predpokladu, že sa konzultovalo so zástupcami zamestnávateľa a dotknutých zamestnancov a že sú snahy podporiť všetky príslušné formy sociálneho dialógu vrátane rokovania, ak si to strany želajú, členské štáty môžu z objektívnych alebo technických dôvodov alebo dôvodov týkajúcich sa organizácie práce, predĺžiť referenčné obdobie uvedené v článku 16 písm. b) na 12 mesiacov so zreteľom na pracovníkov, ktorí vykonávajú najmä prácu na otvorenom mori.

3. Najneskôr 1. augusta 2005, po konzultácii s členskými štátmi a vedením a pracovníkmi na európskej úrovni, Komisia prehodnotí vykonávanie ustanovení so zreteľom na pracovníkov na otvorenom mori z hľadiska ochrany zdravia a bezpečnosti, s cieľom predložiť, ak je to potrebné, primerané úpravy.

Článok 21

Pracovníci na palubách morských rybárskych lodí

1. Články 3 až 6 a 8 sa neuplatnia na žiadneho pracovníka na palube morskej rybárskej lode plviacej sa pod vlajkou členského štátu.

Členské štáty však prijímajú opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby každý pracovník na palube morskej rybárskej lode plviacej sa pod vlajkou členského štátu mal nárok na primeraný odpočinok a aby sa počet hodín pracovného času obmedzil na 48 hodín za týždeň, z priemeru vypočítaného z referenčného obdobia neprevyšujúceho 12 mesiacov.

2. V rámci obmedzení ustanovených v odseku 1, druhý pododsek a v odsekoch 3 a 4, členské štáty prijímajú nevyhnutné opatrenia, aby sa pri dodržiavaní potreby chrániť bezpečnosť a zdravie týchto pracovníkov zabezpečilo, že:

- a) pracovný čas sa obmedzí na maximálny počet hodín, ktoré sa neprekročia v danom časovom období alebo
- b) sa v rámci daného časového obdobia poskytne minimálny počet hodín na odpočinok.

Maximálny počet hodín pracovného času alebo minimálny počet hodín na odpočinok sa ustanoví v zákone, iných právnych predpisoch, správnych opatreniach alebo v kolektívnych zmluvách alebo dohodách medzi sociálnymi partnermi.

3. Obmedzenia počtu hodín pracovného času alebo odpočinku sú:

a) maximálny počet hodín pracovného času, ktorý nepresiahne:

- i) 14 hodín za ktorúkoľvek 24-hodinovú dobu a
- ii) 72 hodín za ktorúkoľvek sedemdnňovú dobu,

alebo

b) minimálny počet hodín na odpočinok, ktorý nie je kratší ako:

- i) 10 hodín za ktorúkoľvek 24-hodinovú dobu a
- ii) 77 hodín za ktorúkoľvek sedemdnňovú dobu.

4. Čas na odpočinok sa môže rozdeliť najviac na dve doby, z ktorých jedna trvá aspoň 6 hodín a interval medzi dvoma po sebe nasledujúcimi dobami odpočinku bude najviac 14 hodín.

5. V súlade so všeobecnými zásadami ochrany zdravia a bezpečnosti pracovníkov a z objektívnych alebo technických dôvodov alebo z dôvodov týkajúcich sa organizácie práce, členské štáty môžu povoliť výnimky, vrátane ustanovenia referenčných období, na obmedzenia ustanovené v odseku 1, druhý pododsek a odsekoch 3 a 4. Tieto výnimky sú podľa možnosti v súlade so stanovenými normami, môžu však brať do úvahy častejšie alebo dlhšie obdobia dovolenky alebo priznanie náhradného voľna pracovníkom. Výnimky možno ustanoviť:

a) v zákonoch, iných právnych predpisoch alebo správnych opatreniach za predpokladu, že tam, kde je to možné, sa konzultovalo so zástupcami príslušných zamestnávateľov a pracovníkov a že sa vynaložilo úsilie podporiť všetky príslušné formy sociálneho dialógu alebo

b) v kolektívnych zmluvách alebo dohodách medzi sociálnymi partnermi.

6. Kapitán rybárskej lode plviacej sa po mori má právo požadovať od pracovníkov na palube, aby odpracovali akýkoľvek počet hodín nevyhnutný na bezprostrednú bezpečnosť plavidla, osôb na palube alebo tovaru alebo na účely pomoci ostatným plavidlám alebo osobám v tiesni na mori.

7. Členské štáty môžu stanoviť, že pracovníci na palube morských rybárskych lodí, pre ktoré vnútroštátne právne predpisy alebo prax určujú, že tieto lode nemajú povolené plávať v určitom období v rámci kalendárneho roka, dlhšom ako jeden mesiac, vyčerpajú ročnú dovolenku v súlade s článkom 7 v rámci tohto obdobia.

Článok 22

Rôzne ustanovenia

1. Členský štát má možnosť neuplatňovať článok 6 pri zachovávaní všeobecných zásad ochrany bezpečnosti a zdravia pracovníkov a za predpokladu, že prijme nevyhnutné opatrenia, aby sa zabezpečilo, že:

a) žiadny zamestnávateľ nevyžaduje, aby pracovník pracoval dlhšie ako 48 hodín počas doby siedmich dní, ktorá sa vypočíta ako priemer za referenčné obdobie uvedené v článku 16 písm. b), pokiaľ najprv nezískal súhlas pracovníka vykonávať takúto prácu;

b) žiadnemu pracovníkovi nevznikne zo strany jeho zamestnávateľa ujma za to, že nie je ochotný súhlasiť s vykonávaním takejto práce;

c) zamestnávateľ vedie aktuálne záznamy o všetkých pracovníkoch, ktorí vykonávajú takúto prácu;

d) záznamy sa dajú k dispozícii príslušným orgánom, ktoré môžu, z dôvodov spojených s bezpečnosťou a/alebo ochranou zdravia pracovníkov, zakázať alebo obmedziť možnosť prekročenia maximálneho týždenného pracovného času;

e) zamestnávateľ poskytne príslušným orgánom na ich žiadosť informácie o prípadoch, kedy pracovníci dali súhlas k práci presahujúcej 48 hodín v dobe siedmich dní, čo sa vypočíta ako priemer za referenčné obdobie uvedené v článku 16 písm. b).

Do 23. novembra 2003 Rada na základe návrhu Komisie spolu s priloženou hodnotiacou správou opätovne preskúma ustanovenia tohto odseku a rozhodne o ďalšom kroku.

2. Členské štáty môžu využiť možnosť, pokiaľ ide o uplatňovanie článku 7, využiť prechodné obdobie najviac troch rokov od 23. novembra 1996 za predpokladu, že počas tohto prechodného obdobia:

a) každý pracovník dostane trojtýždennú ročnú platenú dovolenku, v súlade s podmienkami pre vznik nároku alebo na priznanie takejto dovolenky ustanovenej vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou a

b) namiesto trojtýždennej ročnej platenej dovolenky nemôže byť vyplatená peňažná náhrada, s výnimkou prípadov skončenia pracovného pomeru.

3. Ak členské štáty využijú možnosti poskytnuté v tomto článku, okamžite o tom informujú Komisiu.

KAPITOLA 6

ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

Článok 23

Úroveň ochrany

Bez toho, aby bolo dotknuté právo členských štátov pripravovať, vzhľadom na meniace sa okolnosti, odlišné legislatívne, regulačné alebo zmluvné opatrenia v oblasti pracovného času, pokiaľ sa dodržiavajú minimálne požiadavky stanovené v tejto smernici, vykonávanie tejto smernice nevytvára platné reálne dôvody na zníženie všeobecnej úrovne ochrany poskytovanej pracovníkom.

Článok 24

Správy

1. Členské štáty oznámia Komisii znenia ustanovení vnútroštátnych predpisov, ktoré už prijali alebo prijímajú v oblasti pôsobnosti tejto smernice.

2. Členské štáty podajú každých päť rokov Komisii správu o praktickom vykonávaní ustanovení tejto smernice uvedúc stanoviská sociálnych partnerov.

Komisia o tom informuje Európsky parlament, Radu, Európsky hospodársky a sociálny výbor a Poradný výbor pre bezpečnosť, hygienu a ochranu zdravia pri práci.

3. Počnúc 23. novembrom 1996 každých päť rokov Komisia predloží Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru správu o uplatňovaní tejto smernice berúc o úvahy článku 22 a 23 a odseky 1 a 2 tohto článku.

Článok 25

Prehodnotenie fungovania ustanovení so zreteľom na pracovníkov na palubách morských rybárskych lodí

Najneskôr 1. augusta 2009 Komisia po konzultácii s členskými štátmi a vedením a pracovníkmi na európskej úrovni prehodnotí fungovanie ustanovení so zreteľom na pracovníkov na palubách morských rybárskych lodí a preskúma najmä, či sú tieto ustanovenia aj naďalej primerané, najmä pokiaľ ide o ochranu zdravia a bezpečnosť s cieľom navrhnúť vhodné zmeny a doplnky, podľa potreby.

Článok 26

Prehodnotenie fungovania ustanovení so zreteľom na pracovníkov, ktorí sa zaoberajú prepravou cestujúcich

Najneskôr 1. augusta 2005 Komisia po konzultácii s členskými štátmi a vedením a pracovníkmi na európskej úrovni prehodnotí

fungovanie ustanovení so zreteľom na pracovníkov, ktorí sa zaoberajú prepravou cestujúcich v pravidelnej mestskej doprave s úmyslom predložiť, ak je treba, primerané úpravy na zabezpečenie koherentného a vhodného prístupu v tomto odvetví.

Článok 27

Zrušenie

1. Smernica 93/104/ES v znení smernice uvedenej v prílohe I, časť A sa zrušuje bez toho, aby boli dotknuté povinnosti členských štátov s ohľadom na termíny transpozície ustanovené v prílohe I, časť B.

2. Odkazy na uvedenú zrušenú smernicu sa vytvoria ako odkazy na túto smernicu a čítajú sa v súlade s korelačnou tabuľkou uvedenou v prílohe II.

Článok 28

Nadobudnutie účinnosti

Táto smernica nadobúda účinnosť 2. augusta 2004.

Článok 29

Adresáti

Táto smernica je adresovaná členskými štátom.

V Bruseli 4. novembra 2003

Za Európsky parlament

predseda

P. COX

za Radu

predseda

G. TREMONTI

PRÍLOHA I

ČASŤ A

ZRUŠENÁ SMERNICA A JEJ ZMENA A DOPLNOK

(Článok 27)

Smernica Rady 93/104/ES

(Ú. v. ES L 307, 13.12.1993, s. 18)

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/34/ES

(Ú. v. ES L 195, 1.8.2000, s. 41)

ČASŤ B

TERMÍNY PRE TRANSPONOVANIE DO VNÚTROŠTÁTNEHO PRÁVA

(Článok 27)

Smernica	Termín na transpozíciu
93/104/ES	23. november 1996
2000/34/ES	1. august 2003 ⁽¹⁾

⁽¹⁾ 1. august 2004 v prípade lekárov v odbornej príprave. Pozri článok 2 smernice 2000/34/ES.

PRÍLOHA II

KORELAČNÁ TABUĽKA

Smernica 93/104/ES	Táto smernica
Články 1 až 5	Články 1 až 5
Článok 6, úvodné slová	Článok 6, úvodné slová
Článok 6 ods. 1	Článok 6 písm. a)
Článok 6 ods. 2	Článok 6 písm. b)
Článok 7	Článok 7
Článok 8, úvodné slová	Článok 8, úvodné slová
Článok 8 ods. 1	Článok 8 písm. a)
Článok 8 ods. 2	Článok 8 písm. b)
Články 9, 10 a 11	Články 9, 10 a 11
Článok 12, úvodné slová	Článok 12, úvodné slová
Článok 12 ods. 1	Článok 12 písm. a)
Článok 12 ods. 2	Článok 12 písm. b)
Články 13, 14, 15	Články 13, 14, 15
Článok 16, úvodné slová	Článok 16, úvodné slová
Článok 16 ods. 1	Článok 16 písm. a)
Článok 16 ods. 2	Článok 16 písm. b)
Článok 16 ods. 3	Článok 16 písm. c)
Článok 17 ods. 1	Článok 17 ods. 1
Článok 17 ods. 2, úvodné slová	Článok 17 ods. 2
Článok 17ods. 2 a 1	Článok 17 ods. 3 písm. a) až e)
Článok 17 ods. 2 bod 2	Článok 17ods. 3 písm. f) až g)
Článok 17 ods. 2 bod 3	Článok 17 ods. 4
Článok 17 ods. 2 bod 4	Článok 17 ods. 5
Článok 17ods. 3	Článok 18
Článok 17 ods. 4	Článok 19
Článok 17a ods. 1	Článok 20 ods. 1, prvý pododsek
Článok 17a ods. 2	Článok 20 ods. 1, druhý pododsek
Článok 17a ods. 3	Článok 20 ods. 2
Článok 17a ods. 4	Článok 20 ods. 3
Článok 17b ods. 1	Článok 21 ods. 1, prvý pododsek
Článok 17b ods. 2	Článok 21 ods. 1, druhý pododsek
Článok 17b ods. 3	Článok 21 ods. 2
Článok 17b ods. 4	Článok 21 ods. 3
Článok 17b ods. 5	Článok 21 ods. 4
Článok 17b ods. 6	Článok 21 ods. 5
Článok 17b ods. 7	Článok 21 ods. 6
Článok 17b ods. 8	Článok 21 ods. 7
Článok 18 ods. 1 písm. a)	—
Článok 18 ods. 1 písm. b) bod i)	Článok 22 ods. 1
Článok 18 ods. 1 písm. b) bod ii)	Článok 22 ods. 2
Článok 18 ods. 1 písm. c)	Článok 22 ods. 3
Článok 18 ods. 2	—
Článok 18 ods. 3	Článok 23
Článok 18 ods. 4	Článok 24 ods. 1

Smernica 93/104/ES	Táto smernica
Článok 18 ods. 5	Článok 24 ods. 2
Článok 18 ods. 6	Článok 24 ods. 3
—	Článok 25 ⁽¹⁾
—	Článok 26 ⁽²⁾
—	Článok 27
—	Článok 28
Článok 19	Článok 29
—	Príloha I
—	Príloha II

⁽¹⁾ Smernica 2000/34/ES, článok 3.

⁽²⁾ Smernica 2000/34/ES, článok 4.